

3. Бойко В. Сутність правової держави в аспекті засад правосуддя в Україні. *Juris Europensis Scientia*. 2023. №3. С. 16-18.
4. Касинюк Л.А., Мельник Е.А. Правова держава та проблеми становлення її в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. №6. С. 28-32.
5. Левчук В. Поняття та ознаки правової держави. Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми. Харків, 2019. С. 121-123.
6. Downes A. B. 2006. Desperate Times, Desperate Measures: The Causes of Civilian Victimization in War. *International Security* 30 (Spring): 152– 95.
7. Posner E. A. 2003. A Theory of the Laws of War. *University of Chicago Law Review* 70 (1): 297– 317.
8. Доля Л. М. Обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина під час воєнного стану. *Збірник тез круглого столу, присвяченого 70-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини* (м. Київ, 14 груд. 2018 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2018. 190 с.
9. Кориневич А., Короткий Т. Перехідне правосуддя для України: per aspera ad astra. *Право України*. 2020. № /12. С. 129.

References:

1. Vovk P. (2020). Pravova derzhava: vitchyzniani naukovi pidkhody do zmistu poniattia. *Yurydychnyi visnyk*. № 1. S. 19–23.
2. Bryntsev V. (2010). Standarty pravovoi derzhavy: vtillennia u natsionalnu model orhanizatsiinoho zabezpechennia sudovoi vlady : monohrafiia. Kh. : Pravo, 464 s.
3. Boiko V. (2023). Sutnist pravovoi derzhavy v aspekti zasad pravosuddia v Ukraini. *Juris Europensis Scientia*. №3. S. 16-18.
4. Kasyniuk L.A., Melnyk E.A. (2019). Pravova derzhava ta problemy stanovlennia yii v Ukraini. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. №6. S. 28-32.
5. Levchuk V. (2019). Poniattia ta oznaky pravovoi derzhavy. Pravoookhoronna funktsiia derzhavy: teoretyko-metodolohichni ta istoryko-pravovi problemy. Kharkiv, S. 121-123.
6. Downes A. B. (2006). Desperate Times, Desperate Measures: The Causes of Civilian Victimization in War. *International Security* 30 (Spring): 152– 95.
7. Posner E. A. (2003). A Theory of the Laws of War. *University of Chicago Law Review* 70 (1): 297– 317.
8. Dolia L. M. (2018). Obmezhenia konstytutsiinukh prav i svobod liudyny ta hromadianyna pid chas voiennoho stanu. *Zbimyk tez kruhloho stolu, prysviachenoho 70-y richnytsi pryiniattia Zahalnoi deklaratsii prav liudyny* (m.Kyiv, 14 hrud. 2018 r.). Kyiv: DNDI MVS Ukrainy, 190 s.
9. Korynevych A., Korotkyi T. (2020). Perekhidne pravosuddia dlia ukrainy: per aspera ad astra. *Pravo Ukrainy..* № 12. S. 129.

DOI 10.31558/2617-0248.2025.10.6

УДК 340.12:342.5

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДОБРОЧЕСНІСТЬ СУДДІВ» В НАУКОВОМУ ВИМІРІ НА СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1125-647X>

Наумкіна С. М., д.політ.н., професор ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-7682-1518>

Микитей А. О., аспірант ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського

У статті представлено теоретичний аналіз поняття «добročесність суддів» в науковому вимірі та судовій практиці. Обґрунтовано актуальність дослідження питання добročесності судів, яке є важливим і необхідним в будь-який час і будь-де. Перш за все, це пов'язано з забезпеченням верховенства права, справедливості судових рішень та довіри громадськості до судової системи. Особливої уваги проблема потребує в тих країнах, де відмічається нестабільність в функціонуванні судової системи або високий рівень корупції. Обґрунтовано, що чесність та професійна етика суддів перебуває в прямій залежності з рівнем захисту прав громадян, що формує загальну правову культуру в суспільстві. Розглянуто добročесність суддів в політичному контексті як критично важливий аспект функціонування правової держави, оскільки судді відіграють основну роль у забезпеченні справедливості,

верховенства права та дотримання Конституції. Підкреслено, що доброчесність суддів пов'язана не тільки з їх професійними якостями, а й з тим, як вони взаємодіють з політичними інститутами, політичними силами та суспільством. Дотримання або ж нехтування доброчесністю серед суддів може мати значний вплив на стабільність / нестабільність політичної ситуації в країні, рівень довіри до державних інститутів та ефективність правосуддя загалом. Розглянуто ключове поняття «доброчесність» в українському законодавстві та показано, що воно офіційно не має універсального визначення, проте можна побачити його використання в нормативно-правових актах, які регулюють діяльність суддів, державних службовців, освітян та інших категорій професій, пов'язаних із високим рівнем суспільної відповідальності. При тому, основний акцент робиться на морально-етичних нормах, які повинні забезпечувати чесність, об'єктивність та відповідальність у професійній діяльності. Питання доброчесності суддів є міждисциплінарним і привертає увагу не тільки юристів, а й фахівців з етики, соціології, політики, а також міжнародних організацій, які намагаються створити глобальні стандарти для забезпечення справедливості та прозорості судових процесів.

Ключові слова: доброчесність, суддя, законодавство України, судова система, корупція, правосуддя, стабільність, політична влада, політичний процес, політична система, політичні інститути, політичний простір, державний устрій, права громадян, правова культура, суспільство, професійна компетентність, міжнародні організації.

Naumkina S. M., Mykytey A. O. Definition of the concept of «judicial integrity» in scientific dimension and in judicial practice

The article presents a theoretical analysis of the concept of «integrity of judges» in the scientific dimension and judicial practice. The relevance of studying the issue of integrity of courts, which is important and necessary at any time and anywhere, is substantiated. First of all, this is related to ensuring the rule of law, the fairness of judicial decisions and public trust in the judicial system. The problem requires special attention in those countries where there is instability in the functioning of the judicial system or a high level of corruption. It is substantiated that the integrity and professional ethics of judges are directly related to the level of protection of citizens' rights, which forms the general legal culture in society. The integrity of judges in the political context is considered as a critically important aspect of the functioning of the rule of law, since judges play a key role in ensuring justice, the rule of law and compliance with the Constitution. It is emphasized that the integrity of judges is related not only to their professional qualities, but also to how they interact with political institutions, political forces and society. Compliance or neglect of integrity among judges can have a significant impact on the stability / instability of the political situation in the country, the level of trust in state institutions and the effectiveness of justice in general. The key concept of «integrity» in Ukrainian legislation is considered and it is shown that it officially does not have a universal definition, but its use can be seen in regulatory legal acts that regulate the activities of judges, civil servants, educators and other categories of professions associated with a high level of social responsibility. At the same time, the main emphasis is placed on moral and ethical norms that should ensure honesty, objectivity and responsibility in professional activities. The issue of judicial integrity is interdisciplinary and attracts the attention not only of lawyers, but also of experts in ethics, sociology, politics, as well as international organizations that are trying to create global standards to ensure fairness and transparency of judicial processes.

Keywords: integrity, judge, legislation of Ukraine, judicial system, corruption, justice, stability, political power, political process, political system, political institutions, political space, state structure, citizens' rights, legal culture, society, professional competence, international organizations.

Вступ. Коли в полі зору опиняється обговорення проблеми доброчесності суддів, можна спостерігати велику кількість думок експертів, політиків, правознавців та науковців щодо важливості не тільки вивчення даного питання в теперішній час, але і впровадження та дотримання даної норми. Актуальність дослідження питання доброчесності зумовлюється його важливістю для забезпечення верховенства права, справедливості судових рішень та довіри громадськості до судової системи. Особливої уваги проблема потребує в тих країнах, де відмічається нестабільність в функціонуванні судової системи або високий рівень корупції. Чесність та професійна етика суддів перебуває в прямій залежності з рівнем захисту прав громадян, що формує загальну правову культуру в суспільстві.

Мета дослідження. Мета статті полягає в теоретичному визначенні поняття «доброчесність суддів» в науковому вимірі та судовій практиці.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність філософсько-світоглядних, загальнонаукових (аналіз і синтез, індукція та дедукція) та спеціально-наукових методів пізнання. Так, системний та порівняльний методи дозволили розкрити сутність формування доброчесності суддів та її впливу на судову систему та в цілому на політичну систему будь-якого суспільства.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи доброчесність суддів в політичному контексті, перш за все варто зазначити, що цей аспект слід розуміти як критично важливий для функціонування правової держави, оскільки судді відіграють основну роль у забезпеченні справедливості, верховенства права та дотримання Конституції через те, що доброчесність суддів пов'язана не тільки з їх професійними якостями, а й з тим, як вони взаємодіють з політичними інститутами, політичними силами та суспільством. Дотримання або ж нехтування доброчесністю серед суддів може мати значний вплив на стабільність політичної ситуації в країні, рівень довіри до державних інститутів та ефективність правосуддя загалом.

Актуалізація доброчесності суддів є надзвичайно важливим завданням, оскільки від цієї якості залежить довіра громадян до судової системи, правосуддя в цілому, а також держави. Доброчесність забезпечує не тільки справедливі та неупереджені рішення, але й сприяє підвищенню легітимності судової влади, що є основою функціонування правової держави. З огляду на те, що такі негативні прояви, як: корупція та неетичні дії окремих представників суддівського корпусу можуть суттєво впливати на результат судових процесів, дослідження цієї проблеми набуває особливої значущості.

Поняття доброчесності в контексті суддівської діяльності та етики правосуддя досліджували численні вчені, фахівці в галузі права, соціології, етики, а також міжнародні організації. Так, науковець М. Хавронюк, який є членом Центру політико-правових реформ, детально досліджував доброчесність як критерій оцінки діяльності суддів, прокурорів та інших посадових осіб. Він визначає складові доброчесності через такі якості, як незалежність, чесність, непідкупність, справедливість і відповідальність, наголошуючи на їх важливості для забезпечення справедливого правосуддя. Також розглядає майнові аспекти доброчесності, акцентуючи увагу на тому, що фінансова прозорість є важливим показником доброчесності. Крім того, науковець підкреслює важливість дотримання етичних стандартів у професійній та особистій поведінці, що передбачає уникнення упередженості, недоброчесної поведінки, а також захист високих стандартів у системі правосуддя [16].

Доброчесність як важливий критерій у процесі відбору на посади з високим рівнем суспільної відповідальності розглядає дослідник А. Кулібаба. Він наголошує на значущій ролі морально-етичних якостей особистості для ефективного функціонування. Цитований автор аналізує доброчесність не тільки через дотримання законів, а й готовність діяти у відповідності до принципів справедливості, честі та відповідальності навіть за відсутності зовнішнього контролю. У своїх роботах А. Кулібаба висуває пропозицію щодо використання доброчесності як ключового елемента в процесі оцінки кандидатів на посади, що допомагатиме зменшити ризики корупції та недоброчесної поведінки в професійній діяльності [12].

Серед науковців, які займалися вивченням даної проблематики, необхідно згадати С. Глушенко, яка досліджувала питання доброчесності як ключового елемента у формуванні сучасної правової держави. Дослідниця зазначає, що доброчесність відображає не тільки морально-етичний аспект особистості, а є важливою складовою для ефективного функціонування суспільних інституцій як основи створення етичного суспільства, орієнтованого на загальні блага та правову справедливість [3].

Заслугує уваги і позиція А. Кладченка, який розглядає це поняття як ключовий елемент для забезпечення верховенства права та стабільності правової держави. У своїх роботах він трактує доброчесність як поєднання морально-етичних стандартів, відповідальності та професійної компетентності, які необхідні для діяльності посадових осіб та функціонування державних інституцій. Цитований автор підкреслює необхідність формування негативного ставлення до корупції та важливості етичних цінностей через посилення ролі доброчесності в освітніх стандартах для підготовки держслужбовців. За визначенням науковця, доброчесність є не лише особистою якістю, а й критерієм оцінки системи, що забезпечує прозорість і законність у правовідносинах [11].

З огляду на представлені вище трактування, вектор зосередження уваги науковців відрізняється щодо аспектів доброчесності, але в той же час всі вони мають подібний погляд на те, що дане поняття розкривається через чесність, відповідальність, прозорість та дотримання етичних норм. Доброчесність виступає фундаментальною складовою для збереження довіри до державних та суспільних інституцій.

В сучасному словнику з етики представлено тлумачення арете, що означає в перекладі з грецької добротність, доброчесність. Серед мислителів не було узгодженості щодо розуміння шляхів досягнення доброчесності. Так, одні вважали, що доброчесність має вроджений характер та характерна благородній людині, в той час як інші наполягали на тому, що вона залежить від свідомих зусиль людини і навіть від державного устрою. Саме тому, філософ Платон стверджував, що добрі природні задатки за умови правильного навчання дають добрі результати, зокрема змогу виховати доброчесну людину, що стає можливим лише в правильно побудованій державі, структура якої аналогічна будові людської душі, тому арете є метою законодавства [15, с. 34].

Доброчесною є людина, вказано у згаданому Словнику, яка здатна орієнтуватися у світі моральних цінностей, вміє відрізнити добро від зла. Він описує незнання себе, самолюбство, пожадливість, хтивість, погордливість, пихатість, ненависливість, гнівливість, злостивість, мстивість як негатив, позбавитись якого можна лише завдяки моральному самовдосконаленню, що передбачає самопізнання, виявлення і викорінення своїх пороків [15, с. 84-85].

Ще одним влучно сформульованим і представленим в Словнику з етики є поняття чеснота (доброчесність), що трактується як позитивна моральна якість, зумовлена свідомістю і волею людини, яка є

узагальненою стійкою характеристикою людини, її способу життя, вчинків; якість, що характеризує готовність і здатність особистості свідомо і неухильно орієнтуватись у своїй діяльності та поведінці на принципи добра і справедливості. Наявність в особистості чеснот свідчить не лише про її соціальну сутність (вона діє згідно із загальноприйнятими нормами), а й про те, що вона є суверенною одиницею буття, оскільки має свободу волі, можливість власного вибору, самостійного рішення та дії [15, с. 387-388].

У 2015 році чеський Інститут правової ініціативи Центральної та Східної Європи сформулював категорію добродетельності як внутрішню рису людини, коли вона діє відповідно до певних принципів та цінностей, не йдучи на компроміси ні на роботі, ні в приватному житті, що означає чесне, сумлінне, правильне і самовіддане виконання трудових обов'язків [1, с. 9].

Цікавим є подане у звіті Суддівська етика – принципи, цінності та якості Генеральної Асамблеї Європейської мережі рад юстиції у 2010 році, тлумачення поняття суддівської добродетельності. В документі зазначено основні аспекти щодо суддівської добродетельності, а саме:

- суддя має виконувати поставлені перед ним обов'язки добродетельно, в інтересах правосуддя та суспільства;

- поведінка судді має бути добродетельною як у публічному, так і в приватному житті;

- ключовими аспектами, що забезпечують добродетельність виступає невідступність та збереження гідності та честі (порядність зобов'язує суддю утримуватися від будь-якої безтактної або недікатної поведінки, а не тільки від протиправної/протизаконної поведінки. Суддя виконує свої суддівські функції, не піддаючись фаворитизму. Основна частина робочого часу відводиться саме судовій діяльності. Як носій добродетельності правильно використовує ресурси, надані для здійснення правосуддя, не зловживаючи ними і не використовує їх не за призначенням. Суддя не намагається знайти зв'язки, спекулювати власним статусом, а також залучати сторонніх впливових осіб, задля отримання переведення, призначення або просування по кар'єрі. Не вдається до дій з метою отримання переваг для себе або інших);

- суддя дотримується добросовісного виконання покладених на нього функцій, керуючись процедурними правилами, проявляючи повагу до гідності інших та діючи в рамках закону;

- суддя завжди повинен бути ввічливим та керуватися інтелектуальною порядністю у стосунках з усіма представниками системи правосуддя: секретаріатом, помічниками, адвокатами та іншими юристами, сторонами по справі та представниками ЗМІ;

- підтримка професійної честі вимагає від судді як на роботі, так і в приватному житті робити все можливе для забезпечення позитивного іміджу судді, суду та системи правосуддя [1, с. 9-10].

Якщо розглядати поняття «добродетельність» у українському законодавстві, то стає очевидним, що офіційно це поняття не має універсального визначення, проте можна побачити його використання в нормативно-правових актах, які регулюють діяльність суддів, державних службовців, освітян та інших категорій професій, пов'язаних із високим рівнем суспільної відповідальності. При тому, що основний акцент робиться на морально-етичних нормах, які повинні забезпечувати чесність, об'єктивність та відповідальність у професійній діяльності. Саме тому виникає необхідність в систематизації та детальному висвітленні основних аспектів добродетельності у законодавстві України. Нижче представлена наступна класифікація:

- Судова система (добродетельність судді визначається через етичні стандарти, описані в наступних Законах України:

- ЗУ «Про судоустрій і статус суддів» (стаття 56 зазначає, що суддя має відповідати критеріям професійної етики та добродетельності. Добродетельність визначається як дотримання суддею етичних стандартів, моральних принципів і відсутність поведінки, що може підірвати довіру суспільства до судової влади)) [10].

- ЗУ «Про Вищу раду правосуддя» (Вища рада правосуддя здійснює оцінку добродетельності суддів, зокрема під час їхнього призначення чи дисциплінарних проваджень. Увага приділяється прозорості доходів і майна судді, їх поведінці в професійній та особистій сферах). [6].

- Запобігання корупції:

- ЗУ «Про запобігання корупції» (незважаючи на те, що поняття добродетельності прямо не описується, але все ж закон передбачає механізми забезпечення добродетельної поведінки публічних службовців. До таких механізмів належать:

- електронне декларування майна;

- уникнення конфлікту інтересів;

- прозорість прийняття рішень [8].

Даний Закон визначає роль Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК), яке перевіряє відповідність стилю життя службовців задекларованим доходам, як частину оцінки їх добродетельності.

- Освіта:

- ЗУ «Про освіту» (у статті 42 закону описано поняття академічної добродетельності, що визначається як дотримання етичних принципів і норм під час освітнього процесу: чесність у навчанні, уникнення плагіату, фальсифікацій, списування) [9].

- Державна служба:

– ЗУ «Про державну службу» (добросесність державних службовців трактується як дотримання принципів чесності, відданості громадським інтересам і запобігання корупції. У статті 4 даного закону добросесність виступає як загальна вимога до поведінки державного службовця) [7].

– Критерії добросесності у відборі та оцінюванні кадрів (згідно законодавства, що регулює конкурсні процедури для призначення на посади в судовій системі та інших сферах, добросесність є одним із ключових критеріїв оцінки кандидатів. Прикладом є проведення процедури оцінювання суддів чи добору антикорупційних прокурорів у процесі якого ретельно аналізуються їх декларації, майновий стан та репутація).

– Практична реалізація (добросесність як правова категорія реалізується через діяльність спеціалізованих органів до яких відноситься:

– Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) проводить моніторинг способу життя державних службовців;

– Вища рада правосуддя (ВРП) оцінює добросесність суддів;

– Громадська рада добросесності допомагає у відборі суддів до органів судової влади, аналізуючи їхній майновий стан та репутацію.

Таким чином, хоча добросесність в українському законодавстві частіше використовується як етична, а не юридична категорія, її стандарти закріплено в окремих законах, а механізми оцінки впроваджуються в контексті забезпечення прозорості, запобігання корупції та нарощування довіри до державних і суспільних інституцій.

Підвищений інтерес до питання добросесності обумовлюється насамперед потребою в забезпеченні незалежної судової влади, в якій судді повинні приймати рішення лише на основі закону та власного внутрішнього переконання, а не під впливом зовнішніх чинників, таких як політичний тиск або особисті інтереси. Зацікавленість у вивченні проблеми добросесності суддів проявляють не лише науковці та експерти, над удосконаленням, розширенням, конкретизацією її механізмів займаються Міжнародні організації та відомі аналітичні центри. Узагальнивши масив досліджень, які представлено в даній сфері, можна виділити наступні ключові напрямки щодо вивчення поняття:

1. Юридичні дослідження:

– Міжнародні організації та інституції: ООН, Венеціанська комісія, Європейський суд з прав людини, антикорупційний форум громадських ініціатив, які в своїй діяльності активно досліджують та розробляють міжнародні стандарти добросесності суддів, а також пропонують рекомендації щодо забезпечення незалежності суддів та їхньої етики.

– Конституційне право: поняття добросесності суддів часто є предметом досліджень у галузі конституційного права, особливо в контексті судової реформи.

2. Соціологічні дослідження

3. Етика та моральні принципи (вивчення морально-етичних аспектів добросесності суддів представлено в галузі філософії права та етики).

4. Правознавці та теоретики правосуддя здійснюють вивчення добросесності у рамках юридичної теорії, зокрема питання відносин між судовою владою, суспільством і етичною відповідальністю суддів.

5. Національні дослідження. В Україні поняття добросесності суддів активно вивчають вчені в галузі конституційного права, правосуддя та антикорупційних досліджень. Наприклад, вітчизняні науковці, такі як О. Банчук та С. Шендеровський аналізують питання добросесності суддів у рамках реформ судової системи та боротьби з корупцією в судочинстві.

6. Практичні дослідження в рамках судових реформ. Під час реформування судових систем у різних країнах, зокрема в Україні, існують численні дослідження щодо дисциплінарної відповідальності суддів, ролі та механізмів відбору суддів задля забезпечення їх добросесності.

7. Медіа та аналітичні центри. Окремо варто згадати аналітичні центри, такі як Transparency International та її представника Transparency International Ukraine [17] що утворилася у 2014 році після подій Революції Гідності. Важливим в роботі даної організації є її зайнятість питаннями боротьби з корупцією, розробки антикорупційних реформ, публікація звітів, зокрема, і рекомендацій щодо покращення добросесності суддів.

Таким чином, питання добросесності суддів є міждисциплінарним і привертає увагу не тільки юристів, а й фахівців з етики, соціології, політики, а також міжнародних організацій, які намагаються створити глобальні стандарти для забезпечення справедливості та прозорості судових процесів.

Важливо згадати дослідницю Х. Буртнік, яка в рамках діяльності ГО «Фундація DEJURE» здійснила узагальнення практики Верховного Суду та виокремила з розглянутих справ визначення добросесності суддів. До прикладу, поняття добросесності цитується у рішеннях КАС ВС у справах щодо рішень ВККС України про визнання суддів такими, що не відповідають займаним посадам (у справах № 800/219/17 від 22.03.2018, № 9901/738/18 від 11.03.2019, № 9901/916/18 від 13.02.2019, № 9901/60/21 від 30.08.2021), стосовно рішень ВРП про звільнення судді (справа № 9901/349/20 від 12.05.2021) тощо [2].

Добросесність як одна з важливих якостей, що дозволяє ефективно виконувати професійні завдання представникам судової влади, зобов'язує не порушувати моральні та етичні норми, здійснювати розгляд справ та написання рішень на основі вмотивованості і справедливості, не піддаючись на можливий тиск зі сторони.

У цьому контексті заслуговує увагу визначення, яке надає М. Савчин. Він добросовісність розглядає як моральну цілісність особи, здатність розважливо і розсудливо з'ясувати всі істотні обставини справи, належним чином поєднувати фактичний і юридичний склад, давати належну аргументацію рішень, які мають бути засновані на повазі до гідності та прав людини [14, с. 7]. Інша дослідниця О. Гришук, провівши аналіз сутності поняття добросовісності, вказує на існуючий зв'язок з моральними рисами судді та стандартами етичної поведінки суддів, приводячи приклад добору суддів в інших країнах, де моральність особистості виступає одним із основних критеріїв. Моральні риси людини оцінюються при доборі суддів у Нідерландах (чесність), Англії (чесність), Франції (здатність визначати, засвоювати, застосовувати правила деонтології), США (неупередженість) [4, с. 11-12].

Цікавими є результати проведеного дослідження «Добросовісність у системі правосуддя», що були представлені Романом Смалюком під час експертної дискусії в Укрінформі. Саме дослідження було розраховане на підтвердження або спростування думки про те, що частіше всього судді або кандидати у судді не відповідають критерію добросовісності саме через майнові питання, які виникають щодо їх особи. В основу дослідження було покладено аналіз практики добросовісності в системі правосуддя за останні 8 років, а саме 347 рішень Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Вищої ради правосуддя, Етичної ради. В результаті було визначено, що 73% рішень передбачає, що підставою для висновку про невідповідність особи критерію добросовісності були проблеми з майновими питаннями (це могло бути порушення вимог щодо декларування, або неспроможність пояснити джерела походження власного майна, або ж сумнівний спосіб набуття цього майна). В меншій кількості відсотків, а саме 27 % рішень були наведені обставини, які вказують на те, що особа була визнана недобросовісною через порушення етичних правил у позапрофесійному житті (це відвідування тимчасово окупованих територій, невиконання судових рішень, притягнення до відповідальності, повідомлення кандидатом або суддею недостовірних відомостей або надання документів з ознаки підроблених у межах кадрових процедур) [5].

Велика Палата Верховного Суду при розгляді справи № 9901/355/21 дала визначення поняттю «добросовісність судді» у своїй Постанові від 10 листопада 2022 року, охарактеризувавши як необхідну морально-етичну складову діяльності судді, яка, серед іншого, визначає межу і спосіб його поведінки, що базується на принципах об'єктивного ставлення до сторін у справах та чесності у способі власного життя, виконанні своїх обов'язків та здійсненні правосуддя [13].

Висновки. Підсумувавши представлену вище інформацію, можна вважати, що добросовісність є сукупністю моральних, етичних та професійних якостей, що визначають поведінку особи в контексті її відповідальності перед суспільством, організацією чи певною інституцією. Якщо говорити в юридичному контексті, зокрема по відношенню до суддів, добросовісність означає вірність принципам справедливості, неупередженості, прозорості та етики в професійній діяльності, що передбачає відсутність корупційних дій, конфліктів інтересів та дотримання стандартів поведінки, і як результат сприяє виникненню довіри до судової системи та правосуддя в цілому. До основних характеристик добросовісності слід віднести: чесність (відсутність обману, фальсифікацій або шахрайства в професійній діяльності); неупередженість (здатність ухвалювати рішення, не піддаючись зовнішньому тиску чи особистим уподобанням); відповідальність (готовність нести відповідальність за свої вчинки та рішення); прозорість (відкритість та доступність процесів ухвалення рішень для громадськості); відповідність високим моральним стандартам, як у професійному, так і в особистому житті.

Для суддів добросовісність є основою їх професійної діяльності, оскільки вона забезпечує здійснення справедливого правосуддя. Суддя, який діє добросовісно, не дозволяє собі корупційних дій, завжди неупереджено і без зовнішніх впливів приймає рішення, керуючись лише фактами і законами. Добросовісність також включає моральні зобов'язання судді перед суспільством, зокрема утримання від особистих вигад або поведінки, яка могла б підривати довіру до судової системи. Таким чином, добросовісність є важливою складовою професійної етики, що забезпечує ефективне, справедливе і відповідальне виконання суддівських функцій.

Бібліографічний список:

1. Аналіз практики Вищої ради правосуддя щодо оцінки поведінки судді/кандидата на посаду судді на відповідність вимогам добросовісності та професійної етики.
URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/analiz_praktyky_vrp_shchodo_kryteriyiv_ocinky_etyky_i_dobroch_hesnosti.pdf
2. Буртник Х. Добросовісність суддів аналіз практики Верховного Суду. Фондація DEJURE. 2021.
URL: <https://dejure.foundation/dobrocheshnist-suddiv>
3. Глушенко С. В. Новели судової реформи: поняття професійної етики та добросовісності в контексті кваліфікаційного оцінювання судді (кандидата на посаду судді). *Часопис цивільного і кримінального судочинства*. 2016. № 6. С. 70-83.
4. Гришук О. Добросовісність судді через призму сучасних соціальних трансформацій. *Слово Національної школи суддів України*. 2020. № 1 (30). С. 6-21.

5. Експертна дискусія на тему: Добročесність як інструмент оцінки професіоналізму суддів, прокурорів та правоохоронців: перспективи уніфікації підходів, організована Центром політико-правових реформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3914046-dobrocesnist-ak-instrument-ocinki-profesionalizmu-suddiv-prokuratoriv-ta-pravoohoronciv.html>
6. Закон України «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>
7. Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
8. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
9. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
10. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
11. Кладченко А. О. Правові засади впровадження інституту добročесності в Україні. *Jurnal Juridic national: Theorie si Practica*. 2016. № 6 (22). Р. 9.
12. Кулібаба А. Поняття добročесності як ключовий критерій у процесі добору на посаду суддів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №2. С.212-218.
13. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10 листопада 2022 року по справі № 9901/355/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107533714>
14. Савчин М. Moral integrity (моральна цілісність, добročесність) суддів як складова правової держави. *Слово Національної школи суддів України*. 2019. № 2 (27). С. 6-22.
15. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2014. 416 с.
16. Хавронюк М. Вісім складових добročесності: як їх правильно визначити Конкурсній комісії і конкурсантам. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/visim-skladovyh-dobrochesnosti-yak-yih-pravylnovo-vyznachyty-konkursnij-komisiyi-i-konkursantam/>
17. Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/>

References:

1. Analiz praktiki Vishchoї radi pravosuddya shchodo otsinki povedinki suddi/kandidata na posadu suddi na vidpovidnist' vimogam dobrochesnosti ta profesiinoї etiki. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/analiz_praktyky_vrp_shchodo_kryteriyiv_ocinky_etyky_i_dobrochesnosti.pdf
2. Burtnik Kh. (2021). Dobročesnist' suddiv analiz praktiki Verkhovного Sudu. Fundatsiya DEJURE. URL: <https://dejure.foundation/dobrochesnist-suddiv>
3. Glushchenko S. V. (2016). Noveli sudovoї reformi: ponyattya profesiinoї etiki ta dobrochesnosti v konteksti kvalifikatsiinogo otsinyuvannya suddi (kandidata na posadu suddi). *Chasopis tsivil'nogo i kriminal'nogo sudochinstva*. 2016. № 6. S. 70-83.
4. Grishchuk O. (2020). Dobročesnist' suddi cherez prizmu suchasnikh sotsial'nikh transformatsii. *Slovo Natsional'noї shkoli suddiv Ukraini*. № 1 (30). S. 6-21.
5. Експертна дискусія на тему: Добročесність як інструмент оцінки професіоналізму суддів, прокурорів та правоохоронців: перспективи уніфікації підходів, організована Центром політико-правових реформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3914046-dobrocesnist-ak-instrument-ocinki-profesionalizmu-suddiv-prokuratoriv-ta-pravoohoronciv.html>
6. Закон України «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>
7. Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
8. Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
9. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
10. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
11. Кладченко А. О. (2016). Правові засади впровадження інституту добročесності в Україні. *Jurnal Juridic national: Theorie si Practica*. № 6 (22). Р. 9.
12. Кулібаба А. (2018). Поняття добročесності як ключовий критерій у процесі добору на посаду суддів. *Підприємництво, господарство і право*. № 2. С. 212-218.
13. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10 листопада 2022 року по справі № 9901/355/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107533714>

14. Savchin M. (2019). Moral integrity (moral'na tsilisnist', dobrochesnist') suddiv yak skladova pravovoï derzhavi. *Slovo Natsional'noi shkoli suddiv Ukraini*. № 2 (27). S. 6-22.
15. Toftul M. G. (2014). *Suchasni slovník z etiki*. Zhitomir: Vid-vo ZhDU imeni Ivana Franka, 416 s.
16. Khavronyuk M. Visim skladovikh dobrochesnosti: yak ikh pravil'no viznachiti Konkursnii komisiï i konkursantam. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/visim-skladovyh-dobrochesnosti-yak-yih-pravylny-vyznachyty-konkursnij-komisiyi-i-konkursantam/>
17. Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/>